

Тематичний напрям/ Thematic direction

Цифровізація та використання штучного інтелекту при взаємодії суб'єктів господарювання. / Digitization and use of artificial intelligence in the interaction of business entities

Калінеску Т. В., Підмогильний С. С.

Національний аерокосмічний університет ім. М.С. Жуковського «ХАІ»

ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВІДНОВЛЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАВДЯКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Сьогодні штучний інтелект розвивається надзвичайно стрімкими темпами, дедалі більше речей, сфер діяльності оснащуються штучним інтелектом (ШІ). З кожним роком ШІ вдосконалюється і стає не просто продуктивнішим — він розвиває розумові здібності, прискорює процес навчання людей та створює інновації в різних сферах життєзабезпечення, в т.ч. відновлення промислового потенціалу та зміцнення його економічної безпеки. Завдяки ШІ до 2040 року продуктивність може зрости на 0,1–0,6% щорічно, залежно від темпів освоєння технологій та перерозподілу робочого часу [1]. А комбінація ШІ з іншими технологіями автоматизації праці може щорічно додавати до зростання продуктивності від 0,2% до 3,3%. Однак працівники потребуватимуть підтримки в отриманні нових навичок та зміні своїх професій.

Проте, дослідження проведені Центром Разумкова щодо використання ШІ показали, що ці технології для більшості українців є ще не актуальними [2]:

1. На запитання "Чи знаєте ви, що таке штучний інтелект?" 34% опитаних дали негативну відповідь. Більшість з них – це люди віком понад 50 років, проте тільки 20% респондентів віком 30-39 років знали, що таке ШІ. А 42% українців мають лише приблизне уявлення про цю технологію.

2. Щодо використання ChatGPT та інших чат-ботів з ШІ, то 64% опитаних відповіли, що не використовують чат-боти, і тільки 8,6% застосовують їх у роботі, а 5,6% – у навчанні. Третина українців погоджується з думкою, що цю технологію потрібно контролювати та обмежувати її використання. Стільки ж громадян мають протилежну думку щодо використання ШІ.

3. А от бізнес більш відкритий до нових технологій. Фахівці опитали 150 українських компаній, з них 51% час від часу використовують технології ШІ, 20% – рідко користуються або взагалі не використовують. 15% фірм самі розробили інструменти ШІ, 24% – роблять це або планують цим зайнятися. 55% опитаних не використовують ШІ або не знають про такі розробки у своїх компаніях.

Наразі всі прийняті Україною напрями зміцнення економічної безпеки прямо торкаються проблематики використання ШІ. Тому для відновлення промислового потенціалу держави, регіону й будь-якого суб'єкту господарювання мають бути взяті за основу існуючі програми щодо [3]:

1) стратегії забезпечення державної безпеки, якою передбачено завершення, створення, подальший розвиток і посилення спроможності національної системи кібербезпеки; оптимізація координації її суб'єктів з метою ефективної протидії кіберзагрозам у сучасному середовищі; створення ефективної системи обміну інформацією між суб'єктами та запровадження дієвих механізмів їх доступу до державних електронних інформаційних ресурсів та автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та баз даних;

2) стратегії національної безпеки України, згідно якої мають відбуватися стрімкі технологічні зміни, насамперед, в енергетиці та біотехнологіях, розробки у сфері ШІ, які докорінно трансформують економіку і суспільство в цілому;

3) стратегії інформаційної безпеки, яка передбачає протидію дезінформації. Досягнення зазначеної цілі здійснюватиметься шляхом виконання таких завдань як: створення системи раннього виявлення, прогнозування та запобігання гібридним загрозам, зокрема, створення системи протидії дезінформації; запобігання, максимально швидке виявлення та реагування держави і суспільства на інформаційні загрози;

4) стратегії кібербезпеки України, якою передбачено посилення державного контролю за національними сегментами мережі Інтернет. Швидко змінюваний цифровий світ вимагає формування більш збалансованої та ефективної національної системи кібербезпеки, яка має гнучко адаптуватися до змін безпекового середовища, гарантуючи громадянам України безпечне функціонування національного сегмента кіберпростору, передбачивши нові можливості для цифровізації всіх сфер виробничого і суспільного життя;

5) стратегії воєнної безпеки України, відповідно до якої на глобальному рівні основними аспектами є створення передбачуваного міжнародного середовища, яке характеризується, зокрема, конкуренцією держав у сфері космічних, квантових, інформаційних, кібернетичних, гіперзвукових, біологічних, нано- та інших технологій, розробленням на їх основі систем озброєнь з використанням нових видів робототехніки, матеріалів, мілітаризацією навколоземного космічного простору;

6) стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу (ОПК) України, згідно якої створення умов здійснюється з використанням механізмів державно-приватного партнерства та військово-технічного співробітництва з іноземними державами для виробництва високоєфективного озброєння, військової та спеціальної техніки, збільшення експортного потенціалу оборонно-промислового комплексу. Світовими тенденціями розвитку ОПК є, зокрема, високі темпи технологічних змін і перехід до нового технологічного укладу завдяки використанню штучного інтелекту, розвитку нових технологій зв'язку, біотехнологій, електроніки та інше.

Освоєння усіх переваг використання ШІ тільки починається, що потребує певних знань, умінь і здатності працівників щодо переосмислення основних виробничих процесів на базі відновлювальних, переміщених чи диверсифікованих промислових потенціалів. Але попри неймовірні можливості ШІ щодо створення стійкої діяльності, йому притаманні короткострокові та довгострокові ризики, які можна поділити на такі групи [4]:

експлуатаційні (помилки, похибки, непрозорості, нестабільність функціонування і необхідність проведення пояснювальної роботи);

безпеки (наявність кібервтручання, необхідність захисту приватного життя, відкритість програмного забезпечення);

контролю (можливості виходу ШІ із-під контролю, неможливість контролювати ШІ);

етики (нестачі цінностей, завдяки яким використовується ШІ; необхідність узгодження цінностей та цілей щодо використання ШІ);

економіки (витиснення працівників, надмірна концентрації повноважень на рівні задач, що розв'язує ШІ; зниження відповідальності і репутації самого суб'єкта, що використовує ШІ);

соціальної сфери (поширення автономних систем озброєння, в т.ч. інформаційного; інтелектуальне відставання персоналу та самого населення, що долучено до технологій ШІ).

Таким чином, в процесі зміцнення економічної безпеки та відновлення промислового потенціалу різними суб'єктами підприємництва, вони мають приймати до уваги:

1) необхідність проведення навчання персоналу щодо отримання певних знань, вмінь, практичних навичок із запровадження ШІ у виробничий процес;

2) розроблені і затверджені стратегії безпеки держави, що передбачають використання технологій ШІ та розраховані на залучення до виконання цих програм суб'єктів із різних сфер національної економіки;

3) існуючі ризики щодо запровадження ШІ в процесі відновлення промислового потенціалу та налагодження стійкої діяльності.

Література:

1. Несенюк А. (2023). Потенціал на трильйони доларів. McKinsey випустила велике дослідження про майбутню економіку штучного інтелекту. Forbes переказує найголовніше.../ Анастасія Несенюк. Режим доступу: <https://forbes.ua/innovations/potentsial-na-trilyoni-dolariv-mckinsey-vipustila-68-storinok-doslidzhennya-pro-maybutnyu-ekonomiku-shtuchnogo-intelektu-forbes-perekazue-naugolovnishe-14062023-14199>
2. Пилипів І. (2023). Змінюйся або помри. Як штучний інтелект став невід'ємною частиною світової економіки / Ігор Пилипів. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/07/24/702480/>
3. Впровадження технологій штучного інтелекту у забезпеченні національної безпеки та обороноздатності України: проблеми та перспективи повоєнного періоду (2023). Режим доступу: <https://coordynata.com.ua/vprovadzenna-tehnologij-stuchnogo-intelektu-u-zabezpecennanacionalnoi-bezpeki-ta-oboronozdatnosti-ukraini-problemi-ta-perspektivi-povoennogo-periodu>
4. Четверта промислова революція заради Землі. Використання можливостей штучного інтелекту на користь Землі (2018). Режим доступу: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/ai-for-the-earth-jan-2018.pdf>